

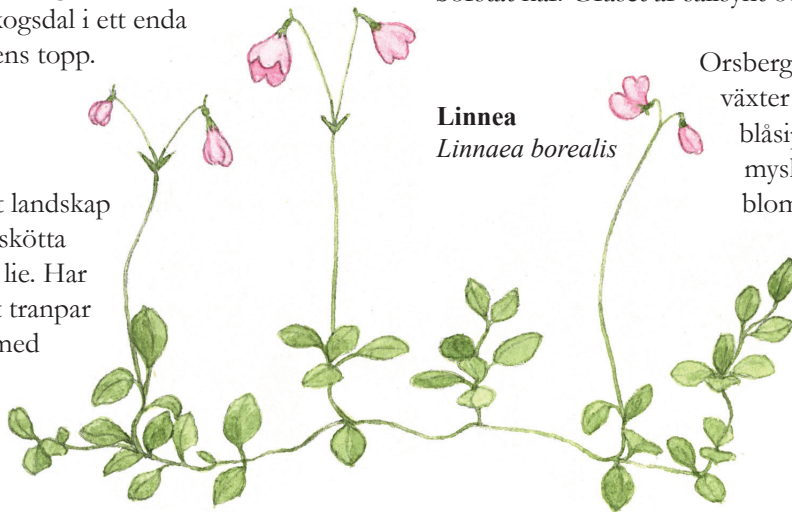
Orsberget och Baljåsen

Välkommen till Orsberget och Baljåsen

En tur till Dalslands högsta punkt, Baljåsen, ger en liten försmak av vad markerna öster om Edslan har att erbjuda. Naturreservaten Orsberget och Baljåsen är fem kvadratkilometer av landskapets allra vresigaste, vildaste natur. Självklart ska man besöka Dalslands högsta punkt, om inte annat för att den är – just det – högst. Ingen annanstans i Dalsland kan man dricka sitt kaffe mer än 300 meter över havsytans nivå. Utsikten från toppen är vidsträckt, och här finns en raststuga att söka skydd i om klimatet inte skulle inbjuda till fikapaus utomhus. Men här finns mycket mer att uppleva. De båda sammanhängande reservaten Baljåsen och Orsberget sträcker ut sig över sju kilometer i nordsydlig riktning, och genomkorsas av ett system av vandringsleder, som inbjuder till heldagsturer för den som inte har något emot att svettas lite. Landskapet är starkt kuperat, med knöliga bergsryggar, tvära stup och djupa dalgångar, mörka storskogar och lövskogsbranter med botaniska rariteter. Här finns fler utsiktsberg än Baljåsen, nästan lika höga och med vida vyer över skog och glittrande vatten åt både väster och öster. Knappast någon annanstans kan man ta in så mycket av Skogsdal i ett enda svep som från Hinsknattens topp.

Orsberget

Vägen fram till reservatet bjuder på ett ljust idylliskt landskap med öppna hagar och välskötta ängar som ännu slås med lie. Har man tur kan man få se ett tranpar gå och beta tillsammans med sina långbenta ungar.

Linnea
Linnaea borealis

Väl framme möts besökaren av en trolsk granskog. Här letar sig branternas vatten ner mot sjön mellan stenar, trädrötter och frodig moss.

Växtrikedom

På det tjocka gröna mosstäcket ringlar sig linneans vintergröna blad. På nåltunna stjälkar böjer de två ljusrosa blommorna sina klockor från varandra. Växten var själv blomsterkungen Linnés älsklingsblomma och får därför bära hans namn. Om man knäböjer inför den späda blomman upptäcker man de purpurfärgade ådringarna och väldoften.

Här och där växer den skira ormbunken svartbräken och strax innanför bommen står ett bestånd med högre strutbräken. I lodräta stup har man hittat den sällsynta och kalkberoende ormbunken murruta. Hultbräken som är mycket mer vanlig bär det nedersta bladparet bakåtvikt. Detta har gett den det skämtsamma namnet "Sista paret ut". På fuktig mark hänger skogssvingelns vippor som välborstat hår. Gräset är sällsynt och växer i tuvor.

Orsberget hyser en rad kalkälskande växter och på våren lyser blåsippans himmelsblå och myskmadrans vita väldoftande blommor på marken. Såråka, trolldruva, vårärt och underviol är andra arter. Dvärghäxört bildar små bestånd på fuktig mark intill bäckar och källdrag.

Orkidéer

I området finns också några orkidéarter. Nästroten har fått sitt namn då rotsystemet mest liknar virrvarret i ett fågelbo, ett näste. Med sin kraftiga stjälk, förkrympta blad och gulbruna blommor påminner orkidén om en blek sparris. Den är en saprofytt som med hjälp av en svamp tar upp näring ur dött material från växter och djur. Den sällsynta rödsysslan har hittats norr om Korpflåget. Den ståtliga orkidén kallas även röd skogslilja och kan precis som nästroten och skogsknipprot "gå under jorden", alltså under lång tid växa utan ovanjordiska skott. Skogsknipprot är storvuxen men blommornas grönaktiga färg gör den svårare att upptäcka. Den kan växa i de mest skiftande miljöer.

Gammal bondeskog

Skogen i området har skötts varsamt med plockhuggning och andra gamla metoder. Virket fördes ut med häst och släde och djuren fick gå och beta i skogen. Den branta terrängen och otillgängligheten har skonat området från större ingrepp och resultatet har blivit en gammal bondeskog med en rik lav- och mossflora. På aspar växer bårdlav, grynlav och den stora lunglaven. Bland andra arter som hittats är örtlav, skrovellav och näverlav. På kalkrika stup i ängsgranskogen växer guldlockmossa, olika fjädermossor, rävsvansmossa och en rad andra mossor. Den sällsynta fågelfotsmossan som växer på klippor har hittats i området. Också svampfloran är rik.

Inom reservatet kan man hitta rester efter torpställen i form av stenrösen och en fågata. Vid Mjölkkudden finns idag en övernattningsstuga med utedass, vindskydd och grillplats.

Skogsknipprot
Epipactis helleborine

Baljäsens natur och historia

Från torpet och hembygdsgården Petersborg leder markerade stigar upp till Björndalsberget, Baljåsen och Orsberget som alla bjuder på vidsträckt utsikt. Väljer du att istället gå söderut från Petersborg kan du få uppleva Åmålsbergens vyer.

Vandringar genom reservatet löper bitvis sida vid sida med bäckar som solens strålar ibland skänker en glimmande konjaksfärg. Granrötter kryper över stigen och i kanten av Björndalsberget bjuder en kallkälla den törstige på friskt vatten. Överallt syns blå-

Skogstry

Lonicera xylosteum

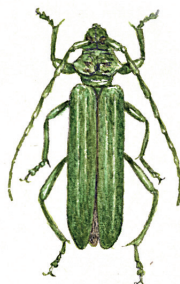
sippans övervintrande blad, i fuktiga stråk trivs gullpudra och dvärghäxört, i trädens skugga växer ormbär, ekorrbär och skogsnäva. Branterna vid Klöverud hyser en av Dalslands botaniskt mest rika ängsskogar och i reservatet hittar man näringskrävande växter som skogstry,

Torraka av tall,
Pinus sylvestris

vårärt, vippärt, sårläka och fältgentiana och gräsen skogssvingel, strävlost och backskafting. Reservatet har också en intressant lav- och svampflora med arter som örtlav, blylav, grymig gelélav, stiftgelélav, ädellav och lunglav. Bland svamparna kan nämnas igelkottsröksvamp, brödtaggsvamp och gröngul taggsvamp.

Flera torp har funnits i området. De flesta kom till runt mitten på 1800-talet, då folkökningen orsakat svår brist på odlingsjord. Människor tvingades helt enkelt ut i skogen för att försöka försörja sig på bygdens minsta, magraste och stenigaste jordplättar. Två eller tre generationer senare övergavs skogstorpen. Många av de barn som föddes där emigrerade till Amerika. Backstugan Norra Björndalen byggdes 1864 av Jakob Jakobsson. Han, hans fru Anna Maria och deras nio barn tvingades flytta ut i skogen när laga skiftet drog om ägogränser och tvångsförflyttade både hus och människor. Medan Jakob byggde stugan var familjen inhyst hos änkan Anna Lisa Olsdotter på granntorpet Södra Björndalen, som byggdes och befolkades något årtionde tidigare. Anna Lisa hade själv fem barn. Två av hennes söner emigrerade, och ättlingar till dem lever i dag i Iowa. Norra Björndalen övergavs 1898 och stugan brann några år senare.

Myckbock

Aromia moschata

Sparvuggla

Glaucidium passerinum

Djurliv

De båda reservatens karaktär av naturskog och tillgången på död ved gynnar ett rikt fågelliv. Järpe som är den minsta bland skogshönsen har ett starkt fäste i sluttningarna ner mot Edslan. Man kan också få se tjäder, nötkråka och den lilla sparvugglan. Alla landets hackspettarter har observerats och tidigare häckade den utrotningshotade vitryggiga hackspetten. Till artens favoritföda hör bland andra larverna till myskbock och spindelbock. Dessa båda långhorningar har hittats i Baljåsen tillsammans med andra skyddsvärda insekter.

Blockbranterna är en god miljö för landlevande snäckor som är beroende av kalkberggrunden och långvarig kontinuitet i skogen. Bukspolsnäcka, lamellsnäcka, barksnäcka, sidensnäcka och andra arter signalerar att området har höga naturvärden.

Så hittar Du till Orsberget och Baljåsen

Naturreservaten ligger öster om sjön Edslan i Åmåls kommun. För att komma till Orsberget följer man vägen från Edleskog norrut mot Strand. Efter cirka 5 kilometer finns en reservatparkering. Baljåsen nås genom att i Edleskog ta av mot Bergane. Vid torpet Petersborg utgår stigar från parkeringen.

